

پهپادها بر فراز ریاض: تشریح تاکتیک‌های شبکه تهدیدگر ایران

به قلم مایکل نایتز (/fa/experts/maykl-naytz-0/)

۲۴ فوریه ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/drones-over-riyadh-unpacking-iran-threat-networks-tactics
العربية (/ar/policy-analysis/tayrat-bdwn-tyar-fwq-alryad-kshf-tktykat-shbkt-althdyd-alayranyt/)

درباره نویسنده

مایکل نایتز (/fa/experts/maykl-naytz-0/)

مایکل نایتز یکی از همکاران ارشد انستیتو واشنگتن و متخصص امور نظامی و امنیتی عراق، ایران، یمن و کشورهای عربی خلیج است.

دکتر نایتز بارها عراق، یمن و کشورهای خلیج فارس سفر کرده و به طور منظم در خصوص سیاست گذاری های دولت ایالات متحده، کمیته های کنگره و افسران نظامی آمریکا در امور امنیتی منطقه.

تحلیل کوتاه

دو رخداد معماگونه مربوط به پهپادها در عربستان سعودی از یک سو شکاف‌های موجود در پوشش اطلاعاتی ایالات متحده را آشکار ساخته و از سوی دیگر پیچیدگی روزافزون تاکتیک‌های فریبی را نشان می‌دهد که شبکه یکپارچه شبه‌نظامیان ایران در عراق و یمن استفاده می‌کنند.

بخش عمده جزئیات مربوط به دو مورد اخیر نفوذ پهپادها به حریم هوایی عربستان سعودی هنوز مشخص نشده و این امر هم گیج‌کننده و هم نامعمول است. اما یک جنبه از این رخدادها روشن و بی‌ابهام است: واکنش‌های هماهنگ شبکه‌های پروپاگاندا مورد حمایت ایران بلافاصله پس از رخداد این نکته و عوامل دیگر نشانه تشدید تمرکز ایران و گروه‌های شبه‌نظامی آن بر کشورهای حوزه خلیج فارس است و تمایل ایران را به سنجش دقیق میزان همبستگی ایالات متحده و عربستان سعودی نشان می‌دهد و ماهیت چندجانبه خطر فزاینده پهپادی و موشکی علیه پایگاه‌های آمریکا و شرکایش در خاورمیانه را برجسته می‌سازد.

گزارش رهگیری پهپادها بر فراز پایتخت

در تاریخ‌های ۲۳ ژانویه و ۲۶ ژانویه حریم هوایی ریاض مورد تجاوز قرار گرفت و موشک‌های رهگیری به سوی اهدافی در آسمان شلیک شد. با توجه به شناسایی دیر هنگام و عدم نشانه‌های دیداری یا راداری احتمال می‌رود عوامل نفوذ پهپادهای نیمه‌پنهان بوده باشند. هر دو مورد رهگیری در روز روشن رخ داد که با توجه به سابقه حملات بسیار نادر است و می‌تواند حاکی از ورود نوعی پهپاد دوربرد با سرعت نسبتاً کم باشد که در پوشش تاریکی شب به پرواز درآمده و ساعت‌ها طول کشیده تا بر فراز پایتخت برسد. نوع هدف پهپاد ارتفاع پرواز نوع موشک رهگیر نتیجه رهگیری و خسارت زمینی (اگر خسارتی پیش آمده) معلوم نیست. اگر چه *وال استریت ژورنال* گزارش کرده که قصر الیمامه دربار سلطنتی هدف قرار گرفته است.

مبدأ حرکت پهپادها هم به همین اندازه مبهم و رازآمیز است. ایران مجموعه‌ای از سامانه‌های پهپادی دوربرد را توسعه داده است که همراه با مواد انفجاری سبک یا مجهز به حسگرهای اطلاعاتی (عکاسی و ویدئو) می‌توانند از داخل ایران یا یمن یا عراق به ریاض برسند. گروه‌های شبه‌نظامی مورد حمایت ایران تا کنون دو بار به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی کمک کرده‌اند تا پهپادهای بال-مئثلثی مملو از مواد منفجره را از عراق به داخل عربستان سعودی در برده‌ای ۶۰۰ تا ۷۰۰ کیلومتر به پرواز درآورند: نخستین بار در ماه می ۲۰۱۹ در حمله به خطوط لوله نفت شرقی-غربی عربستان و بار دوم در سپتامبر همان سال در حمله به پالایشگاه نفت بقیق. همچنین از قلمرو تحت کنترل حوثی‌ها در یمن نیز برای به پرواز درآوردن پهپادهای انفجاری دوربرد صقاد-۲ و صقاد-۳ علیه ریاض و حتی اهدافی دورتر از ریاض استفاده شده است (برای مثال حمله جولای ۲۰۱۸ به فرودگاه بین‌المللی ابوظبی در امارات را در نظر بگیرید).

از آنجا که اطلاعات مربوط به لاشه سلاح‌های ساقط‌شده یا اطلاعات دیگر مربوط به این دو حمله به طور عمومی اعلام نشده غیرممکن است بتوان مبدأ رخدادهای ۲۳ و ۲۶ ژانویه را مشخص کرد اما شواهدی به طور خصوصی به دست آمده که نشان می‌دهد دست‌کم یکی از این پهپادها از عراق به پرواز درآمده است. محتمل‌ترین سناریو این است که عاملان حمله یک پهپاد نیمه‌پنهان را از پایگاهی نزدیک بغداد - احتمالاً پایگاه جُرف الصخر که مورد استفاده گروه شبه‌نظامی کتائب حزب‌الله است - به پرواز درآورده‌اند. این گروه را دولت آمریکا تروریستی خوانده و حملات ماه می و سپتامبر ۲۰۱۹ نیز از همین مکان صورت گرفته بود.

پروپاگاندا هم‌هنگ

از آنجا که به نظر می‌رسد خسارت قابل توجهی به بار نیامده احتمال می‌رود یکی دیگر از اهداف بالقوه این عملیات پیشبرد مقاصد تبلیغاتی ایران و نیروهای نیابتی‌اش باشد. حملات پهپادی و موشکی حوثی‌ها به ریاض از سال ۲۰۱۷ به این سو بیشتر بر صدرنشینی در تیتراژ اخبار و رسانه‌ها متمرکز بوده تا ایجاد خسارت مادی. البته در هر حال با توجه به قابلیت حمل اندک مواد انفجاری و دقت محدود سامانه‌های ناوبری حوثی‌ها برای رسیدن به شهری که ۱۰۰۰ کیلومتر با آنها فاصله دارد ایجاد خسارت مادی دشوار است. در مورد اخیر شواهد بیشتری وجود دارد که نشان دهد انگیزه اصلی این اقدام اساساً نمادین بوده است.

در ۲۳ ژانویه بلافاصله پس از نقض حریم هوایی ریاض گروهی ناشناخته که خودش را «الویه الوعد الحق» می‌نامید مسئولیت حمله را پذیرفت. این گروه سپس یک لوگوی نسبتاً حرفه‌ای را رونمایی کرد و ظهورش سریعاً با استقبال و حمایت پنج کانال تبلیغاتی «مقاومت» در عراق که مورد حمایت ایران است روبرو شد. این سطح از هماهنگی نامعمول است و نشان می‌دهد که آنها با دستور سپاه پاسداران انقلاب اسلامی دست به تبلیغ هم‌هنگ زده‌اند. سپاه پاسداران تنها متحد ارشدی است که از ارتباطات کافی و قدرت نفوذ در رهبری همه آنها به طور هم‌زمان برخوردار است.

ادعای الویه الوعد الحق همچنین با افزایش تبلیغات شبکه تهدید ایران بر ضد کشورهای حاشیه خلیج فارس هم‌زمان بود. کانال‌های شبه‌نظامی عراقی عربستان سعودی را بابت بمب‌گذاری داعش در بغداد (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/baghdad-bombing-spurs-major-intelligence-and-military-reshuffle>) در ۲۱ ژانویه سرزنش کردند و اعلامیه ۲۳ ژانویه الوعد الحق هم حاوی تهدید نسبت به دومی بود. در ۲۷ ژانویه این گروه تصویری از آسمان‌خراش برج الخلیفه در دومی منتشر کرد که مورد حمله پهپادهای نوع ایرانی قرار گرفته بود و این تصویر بلافاصله در هر پنج شبکه اصلی مقاومت بازنشر شد. این واکنش هم‌هنگ و کارآمد چهار نکته را درباره طرزفکر فعلی تهران و نیروهای نیابتی‌اش نشان می‌دهد:

۱. شبه‌نظامیان مورد حمایت ایران ممکن است تمرکز خود را به سمت عربستان سعودی و امارات معطوف کرده باشند شاید با این هدف که بر آتش نگرانی کشورهای حوزه خلیج فارس بدمند و به این ترس دامن بزنند که رهبری جدید آمریکا در قوه مجریه و کنگره این کشور اگر حمله‌ای صورت گیرد با جدیت و حرارت از آنان دفاع نخواهد کرد - بخصوص وقتی تلفات انسانی نداشته باشد.

۲. شاید ایران در حال آزمایش ظرفیت خود برای حملات چندجانبه به عربستان سعودی از قلمروهای مختلف است و در عین حال واکنش

ایالات متحده به این نوع حملات را هم محک می‌زند. برای مثال در ۲۶ ژانویه کانال تلگرام کوثریون که وابسته به کتائب حزب‌الله است نقشه‌ای منتشر کرد که در آن حملاتی علیه عربستان سعودی از صعد (واقع در منطقه تحت کنترل حوثی‌ها در یمن) ابوکمال (منطقه‌ای در سوریه تحت کنترل شبه‌نظامیان مورد حمایت ایران) جرف الصخره (پایگاه کتائب حزب‌الله که قبل‌تر ذکرش رفت) لبنان و ایران تصویر شده بود.

۳. به نظر می‌رسد تهران دارد توانایی خود برای گیج‌کردن جامعه بین‌الملل با پیام‌های کنترل‌شده شبه‌نظامیان آزمایش می‌کند. برای مثال گروه‌های عراقی از نفوذ به آسمان ریاض استقبال کردند و آن را با مصائب شبه‌نظامیان [ناشی از فعالیت عربستان] مرتبط دانستند در حالی که حوثی‌ها به سرعت هرگونه مسئولیت را انکار کردند. انکار حوثی‌ها شاید ناشی از تمایل آنها به کاهش تنش با ایالات متحده و رفع تحریم‌هایی باشد که اخیراً وضع شده (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/humanitarian-aid-and-biden-administration-lessons-yemen-and-syria>) است. هر چه باشد به نظر می‌رسد ایران و نیروهای نیابتی‌اش اکنون در کنترل روایت‌های مربوط به مبدأ حملات‌شان ماهرانه‌تر عمل می‌کنند و ظاهراً از تلاش‌های ناموفق خود آموخته‌اند یعنی پس از حمله به خطوط لوله سعودی در می ۲۰۱۹ (که حوثی‌ها وانمود کردند پهپادها را آن‌ها فرستاده‌اند حال آن‌که در واقع از عراق آمده بود) و حمله به بقیق در سپتامبر ۲۰۱۹ (که در آن حوثی‌ها همزمان با ورود موشک از ایران و عراق به داخل خاک پادشاهی سعودی پهپادهای کوتاه‌برد را به پرواز درآوردند).

۴. عملیات علیه یکی از اعضای شبکه تهدید ایران -چه آن عملیات واقعی یا مفروض باشد یا عمداً به کس دیگری غیر از عامل عملیات نسبت داده شود- ممکن است مستقیماً از سوی ایران یا یک عضو دیگر شبکه پاسخ داده شود. این طرز فکر نسخه بدل رویکرد واشنگتن تحت نظارت وزیر خارجه پیشین مایک پمپئو است که در آن عملیات تلافی‌جویانه ایالات متحده ممکن بود هر یک از بازوهای شبکه تهدید را نشانه بگیرد بدون توجه به اینکه کدام یک به منافع ایالات متحده حمله کرده‌اند. در مورد اخیر جناح‌های شبه‌نظامی عراقی از بمب‌گذاری داعش در بغداد در روز ۲۱ ژانویه بهره‌برداری کردند تا «توطئه صهیونیستی-آمریکایی-سعودی» بر ضد «مقاومت» را تلافی کنند. این امر در کل تازه نیست: برای مثال در نوامبر ۲۰۱۳ گروه شبه‌نظامی شیعه عراقی جیش المختار ظاهراً در تلافی بمب‌گذاری در سفارت ایران در بیروت راکت‌هایی به داخل خاک عربستان سعودی شلیک کرد. با این حال این استراتژی «همه در حمایت از یکی» احتمالاً اکنون به پختگی رسیده و گسترش یافته‌است.

پیامدها برای سیاست ایالات متحده

خودداری مقامات آمریکایی از واکنش خارج از اندازه در قبال عملیاتی که ممکن است هدف آن واریسی حریم هوایی ریاض بوده باشد کار درستی است. سعودی‌ها هم چه بسا دلایل خودشان را برای حفظ وجهه و ناچیزشمردن اهمیت ورود پهپادها داشته باشند. با این حال اگر با این رخدادها برخورد نشود ممکن است با جسارت بیشتری تکرار شود به ویژه اگر انگیزه تهران ایجاد شکاف در رابطه ایالات متحده با عربستان سعودی و امارات باشد و بخواهد واشنگتن را به رفع سریع‌تر تحریم‌ها وادارد (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/new-iranian-bill-aims-officialize-policy-avenging-soleimani-and-destroying-israel>). در نتیجه دولت بایدن باید در پاسخ اقدامات متناسب و حساب‌شده‌ای در پیش‌گیرد:

- **رصد دقیق‌تر گروه‌های وابسته به ایران** - کاخ سفید باید جامعه اطلاعاتی-تجسسی را موظف کند که کلاف شبکه‌های «پوششی» مثل الویه الوعد الحق را باز و افشا کند. از جمله مشخص کردن نوع ارتباطات و وابستگی‌های آنان به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و گروه‌های تروریستی اعلام شده نظیر کتائب حزب‌الله و انصارالله حوثی. این شبکه‌ها با هماهنگی روزافزونی مورد استفاده قرار می‌گیرند تا مسئولیت ایران در حمله به منافع آمریکا در خاورمیانه و اهدافی در بحرین اسرائیل عربستان سعودی و امارات را از دید پنهان کنند.
- **افشای اطلاعات بیشتر در باره حملات پهپادی موشکی و دریایی** - ایالات متحده باید توانایی پایش و بازرسی خود را تقویت کند تا بتواند به سرعت مبدأ حرکت و حمله پهپادهای رادارگریز و موشک‌های کروز به ویژه در طول مرز عراق-سعودی را شناسایی کند.

همچنین باید به جستجو برای دسترسی به اطلاعات محرمانه تسلیحاتی مربوط به قطعات پهپادها موشکها و مین‌هایی که در عملیات صورت گرفته از مبدأ ایران عراق و یمن استفاده می شود ادامه دهد تهران به توانایی خود برای ارائه تصویری از خویش به مثابه یک عضو قانونمدار جامعه بین‌الملل می‌بالد از این رو ایالات متحده باید با شفافیت این‌گونه اطلاعات را منتشر کند تا اطمینان حاصل شود که کنگره سازمان ملل متحد و عموم مردم هیچ توهمی در باره چهره واقعی رژیم ندارند و اگر حادثه‌های پهپادی ریاض از عراق سرچشمه گرفته باشد واشنگتن باید به طور خصوصی بغداد را تشویق کند که در پایگاه‌های شبه‌نظامیان مانند پایگاه جرف الصخر حضور زمینی پیدا کند تا از عملیات مشابه در آینده جلوگیری شود

- تشویق هماهنگی در دفاع موشکی سریع بین اسرائیل عربستان سعودی و امارات. این سه کشور بیش از همه در معرض تهدیدات موشکی و پهپادی ایران هستند و این کشورها نمی‌توانند دفاع موثری به عمل آورند مگر اینکه با همکاری و با ایالات متحده همکاری نزدیکتری داشته باشند واشنگتن باید پشت درهای بسته تلاش کند تا کنسرسیومی برای تسریع در ساخت و توسعه نسل جدید پدافند هوایی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/missile-defense-manhattan-project-> **middle-east**) شامل سلاح‌های لیزری با انرژی بالا سلاح‌های باروتی پرسرعت و سلاح‌های مایکروویو پرقدرت تشکیل شود

مایکل نایتز هموند برزستاین در انستیتو واشنگتن است

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Targeting the Islamic State: Jihadist Military Threats and the U.S. Response

February 16, 2022, starting at 12:00 p.m. EST (1700 GMT)

Ido Levy ,
Craig Whiteside

([/policy-analysis/targeting-islamic-state-jihadist-military-threats-and-us-response](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/targeting-islamic-state-jihadist-military-threats-and-us-response))

تحلیل کوتاه

ایران مردم خود را آماده می‌کند ولی (فعلاً) نه برای سازش هسته‌ای

(fa/policy-analysis/ayran-mrdm-khwd-ra-amadh-myknd-wly-fla-nh-bray-sazsh-hsthay/)

BRIEF ANALYSIS

Challenges to Taliban Rule and Potential Impacts for the Region

فوریه ۲۰۲۲

♦
Mohamed Mokhtar Qandil

(/policy-analysis/challenges-taliban-rule-and-potential-impacts-region)

TOPICS

(fa/policy-analysis/khlyj-w-syast-hwzh-anrzhy/) خلیج و سیاست حوزه انرژی

(fa/policy-analysis/mn-ashah/) منع اشاعه

(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/ayran/) ایران

(fa/policy-analysis/kshwrhay-hashykhlyj-fars/) کشورهای حاشیه خلیج فارس

(fa/policy-analysis/raq/) عراق